

Konsekvensutredning för Boverkets allmänna råd om friyta för fritidshem, förskolor, skolor eller liknande verksamhet

Boverket
Diarienummer 20121-147/2014

REMISS

REMISS

Titel: Konsekvensutredning för Boverkets allmänna råd om friyta för
fritidshem, förskolor, skolor eller liknande verksamhet

Utgivare: Boverket

Dnr: 20121-147/2014

Webbplats: www.boverket.se

Rapporten finns som pdf på Boverkets webbplats.

Rapporten kan också tas fram i alternativt format på begäran.

Boverket 2014

Innehåll

Inledning	4
Bakgrund	4
Beskrivning av problemet och vad man vill uppnå	5
Syfte och mål med de allmänna råden	5
När aktualiseras de allmänna råden	6
Gällande lagstiftning.....	7
Kommentarer till författningsändringar	8
Tillräcklig friyta.....	8
Friytans lämplighet för lek och utevistelse	9
Hälsospekter	9
Friytans placering i förhållande till skolbyggnaden	10
Långsiktighet	10
Skälighetsbedömning om tomten är bebyggd.....	11
Alternativa lösningar och effekterna om reglering inte kommer till stånd	12
Alternativa lösningar.....	12
Effekter om inte regleringen görs	12
Uppgifter om vilka som berörs av regleringen.....	14
Planläggare och bygglovsgivare	14
Förskolornas huvudmän.....	14
Grundskolornas huvudmän	15
Gymnasieskolornas huvudmän.....	15
Kostnadsmässiga konsekvenser av de allmänna råden	16
Samhällsekonomiska konsekvenser	16
Kostnadsmässiga konsekvenser för kommunen i egenskap av bygglovsgivande myndighet.....	17
Kostnadsmässiga konsekvenser för verksamhetsutövare.....	18
Markrelaterade konsekvenser	19
Andra konsekvenser av de allmänna råden.....	21
Konsekvenser för verksamheten.....	21
Avvägning mellan olika allmänna intressen	22
Konsekvenser för miljön.....	23
Konsekvenser för personer med nedsatt funktionsförmåga	23
Konsekvenser ur ett jämställdhetsperspektiv.....	23
En jämförelse av konsekvenserna för de övervägda regleringsalternativen	24
Referenser	26
Bilaga 1 Boverkets förslag till allmänt råd.....	28

Inledning

Bakgrund

Skolan och förskolan är en av de viktigaste platser som finns för barns och ungas utveckling. Här befinner de sig en stor del av dagen vare sig de vill det eller inte. Varje vardag går nästan 2 miljoner barn och unga till skolan i Sverige. Unga vuxna som avslutar sina gymnasiestudier har sammanlagt tillbringat ungefär hälften av sin vakna tid i skolan.

Forskning visar att den fysiska omgivningen har stor betydelse för barns och ungas hälsa och lärande. Trender mot ökat stillasittande, övervikt och växande ohälsotal oroar, samtidigt som måluppfyllelsen i skolarbetet sjunker i internationella jämförelser. Det är därför viktigt för landets kommuner och andra skolhuvudmän att ta hänsyn till skol- och förskolegårdarnas möjligheter att bidra till ökat välmående för eleverna, och att utveckla utemiljöer med hög kvalitet som blir viktiga resurser i den pedagogiska verksamheten. Gårdsmiljöer med hög kvalitet kan även fungera som mötesplatser som stimulerar till en aktiv fritid och social gemenskap utanför skoltid och därmed bidra till utvecklingen av en attraktiv boendemiljö.

Barn och unga utgör en femtedel av landets befolkning. Enligt barnkonventionen (FN:s konvention om barnets rättigheter) har alla barn under arton år rätt till en god fysisk uppväxtmiljö. Det åligger såväl kommunerna som staten att vidta åtgärder för att genomföra barns rättigheter i enlighet med konventionen.

Boverket har fått i uppdrag av regeringen att tillsammans med Sveriges lantbruksuniversitet/Movium ta fram en vägledning för barns och ungas utemiljö, med särskilt fokus på skol- och förskolegårdar. Den fysiska planeringen enligt plan- och bygglagen, PBL, (SFS 2010:900) har visat sig vara ett viktigt verktyg för att långsiktigt kunna säkra barns och ungas tillgång till en god utemiljö.

Beskrivning av problemet och vad man vill uppnå

Forskning visar att tillgång till ändamålsenliga förskole- och skolgårdar spelar en viktig roll för barns och ungas bildning och i deras sociala och fysiska utveckling. Trots den ökade kunskapen är det inte längre självklart för barn och unga att ha tillgång till en ändamålsenlig utemiljö. Ändrade regelverk och nya förutsättningar inom skolans värld samt ökad konkurrens om mark gör att allt fler barn saknar tillgång till en egen gård och istället hänvisas till närliggande parker och grönområden. Det finns exempel på skolverksamhet i lokaler med ingen eller mycket nära noll kvadratmeter friyta på tomten, där friytan består av tillgång till parkmark på tio minuters promenad genom hårt trafikerad stadsmiljö.

I plan- och bygglagen ställs krav på att det vid anordnande av tomter ska finnas tillgång till tillräcklig friyta lämplig för lek och utevistelse vid bland annat skolor och förskolor. Lagstiftaren är här mycket tydlig med att friyta för barn ska prioriteras framför parkering. Dock finns det en stor otydlighet hur stor yta som är tillräcklig och hur den kan utformas för att var lämplig för lek och utevistelse och svara mot barns behov av en god utemiljö. Boverket har därför beslutat att ta fram allmänna råd till 8 kap. 9 § andra stycket och 10-11 §§ PBL med syfte att förtydliga regelverket.

Det finns en stor diskrepans mellan vad som är tillräcklig friyta lämplig för lek och utevistelse och vad som i praktiken tolkas som tillräcklig friyta enligt PBL. Studier visar att för att en förskolegård ska fungera bör den vara minst 30 kvm/barn eller ha en totalyta på minst 2000 kvm (Malmö Stad, 2011). I nybyggnadsområden i Stockholm idag planeras för 3,4 kvm/barn på förskola (Brunge, 2014). Det blir dessutom allt vanligare att barn i förskolan inte har en egen gård utan går eller bussas till parker. I Malmö stads rapport från Kommissionen för ett socialt hållbart Malmö påpekas att insatser för att bryta en negativ social utveckling bör ske tidigt i en individs liv. Ju senare insatser desto svårare och kostsammare blir det för samhället. I förskoleåldern etableras grunden för ett hälsosamt och produktivt liv och kunskap finns som betongar den positiva inverkan en bra utemiljö har (Malmö stad, 2013). Därför borde det finnas tillräckliga friytor men situationen idag är att det i vissa fall inte planeras för några friytor i anslutning till förskola och skola överhuvudtaget.

Syfte och mål med de allmänna råden

Syftet med vägledningsarbetet och de allmänna råden är att säkra förutsättningarna för att alla barn och unga ska ha tillgång till en god, välfungerande utemiljö och möjlighet att leka och utvecklas utomhus i hälsosamma och inspirerande miljöer. PBLs *tillräcklig friyta* ska inte kunna tolkas som noll kvadratmeter.

I samhällsplaneringen och stadsbyggandet är det ofta oklart i vilken utsträckning hänsyn tas till de angelägna funktioner som en tillgänglig och lämplig friyta har för barns och ungas utveckling, men också friytans roll som del i staden. De allmänna råden syftar till att lyfta fram

barnperspektivet på ett tydligt sätt i planering och byggande genom att förtydliga regelverket gällande barns och ungas utemiljö.

Ökad tydlighet och förutsebarhet

Målsättningen är att de allmänna råden, tillsammans med vägledningen, ska ge kommunerna ett bra stöd i planeringen och hanteringen av förskole- och skolgårdar. Syftet med de allmänna råden är att förtydliga lagstiftningen där den brister och ge stöd vid tillämpningen av 8 kap. 9 § andra stycket och 10-11 §§ PBL, vilket skapar bättre förutsebarhet.

För samtliga aktörer bidrar de allmänna råden till att tydliggöra målet med PBL: att skapa en god livsmiljö för alla. De allmänna råden blir framförallt ett stöd vid bygglovgivning där kommunen kan ställa krav på anordnande av skol- och förskolegårdar. Allmänna råd kan också ge stöd för ett överklagande av kommunala beslut, i de fall någon annan aktör inte delar kommunens bedömning. De allmänna råden skapar även bättre förutsebarhet för den som planerar bedriva skolverksamhet i och med att förutsättningarna för utemiljön finns klargjorda från början.

För kommunerna kan ett tydligare regelstöd i form av allmänna råd utgöra grund för att i planeringsprocessen skapa tillräcklig plats för skol- och förskolegårdar i översiktsplan och detaljplan. I längden kommer en bättre hantering av förskole- och skolgårdar i kommunerna att leda till mer attraktiva städer, där samtliga invånares intressen tas tillvara och beaktas.

Ökad måluppfyllelse

En förbättrad utemiljö för barn och unga är ett viktigt led i arbetet med att uppfylla flera nationella mål, som folkhälsomål, miljömål och lärandemål. En förbättrad utemiljö vid förskolor och skolor är även ett konkret sätt att arbeta för barnets bästa. Detta gäller inte minst barnets rättigheter att tillfrågas och delta i planering och beslut i frågor som berör deras närmiljö. Att arbeta med barnets bästa för ögonen är att arbeta i enlighet med barnkonventionen. Boverket bedömer även att en god utemiljö för barn och unga är en betydelsefull grundsten i en god bebyggd miljö.

När aktualiseras de allmänna råden

De allmänna råden aktualiseras främst vid bygglovsgivningen till en ny skolenhet, det vill säga när en skola eller förskola ska byggas på en obebyggd tomt, vilket är situationen som avses i 8 kap. 9 § andra stycket PBL. De allmänna råden är även aktuella när en byggnad ändras på ett sådant sätt att det krävs bygglov eller anmälan. Det är till exempel fallet när en skola eller förskola ska starta i en byggnad som tidigare haft en annan användning, eller om en befintlig skolbyggnad byggs om eller till. Enligt 8 kap. 11 § PBL ska kraven på friyta i 8 kap. 9 § andra stycket PBL i dessa situationer tillämpas i skäligen utsträckning. Slutligen följer det av 8 kap. 10 § PBL att kraven på friyta även ska tillämpas i skäligen utsträckning i övriga situationer, även om bygglov eller anmälan inte krävs.

Gällande lagstiftning

PBL är en möjlighetslagstiftning som sätter upp ramarna för hur kommunerna kan och får agera för att planera och bebygga inom kommunen. PBL detaljreglerar inte särskilda verksamheter.

I den fysiska planeringen enligt plan- och bygglagen är behovet av lämpliga platser för lek och utevistelse inom sammanhållen bebyggelse ett allmänt intresse enligt 2 kap. 7 § 4 punkten PBL. Detta innebär att kommunen i översiktsplaneringen ska redogöra hur man avser att tillgodose detta och i detaljplaneringen ska behovet av friyta vägas gentemot andra allmänna intressen och enskilda intressen. Behovet av friyta preciseras i 8 kap. 9 § andra stycket PBL gällande anordnandet av tomt, vilket aktualiseras vid bygglovprövning:

Om tomten ska bebyggas med byggnadsverk som innehåller en eller flera bostäder eller lokaler för fritidshem, förskola, skola eller annan jämförlig verksamhet, ska det på tomten eller i närheten av den finnas tillräckligt stor friyta som är lämplig för lek och utevistelse. Om det inte finns tillräckliga utrymmen för att ordna både friyta och parkering enligt första stycket 4, ska man i första hand ordna friyta.

Tidigare regler och allmänna råd

Innan nya PBL trädde i kraft 2011, fanns motsvarande bestämmelse i 3 kap. 15 § ÄPBL. I Boverkets handbok *Boken om lov, tillsyn och kontroll* (Boverkets allmänna råd 1995:3, ändrad genom 2004:2), fanns ett allmänt råd till bestämmelserna i 3 kap. 15 § ÄPBL. Det allmänna rådet hade följande lydelse:

Vid placering och anordnande av friytor för lek och utevistelse bör särskilt beaktas solbelysning, tillgänglighet, terrängförhållanden, ostördhet av trafik och av buller och avgaser.

Sedan den nya PBL trädde i kraft den 2 maj 2011 är innehållet i *Boken om lov, tillsyn och kontroll* inaktuellt.

Som framgår av texten ligger fokus i det gamla allmänna rådet främst på vad som utgör *lämplig friyta*. Boverket har utgått från detta allmänna råd och vidareutvecklat det med preciseringar av de övriga begreppen i bestämmelsen såsom *tillräckligt stor* och *på tomten eller i närheten av den*.

Allmänt om allmänna råd

Allmänna råd är inte bindande, det finns alltså inget krav på att följa dem. Däremot innehåller allmänna råd rekommendationer om hur någon bör agera eller förfara för att följa de bindande bestämmelserna i lagstiftningen som råden är kopplade till. Allmänna råd ställer inte heller några nya krav utöver lagens krav, utan är ett förtydligande av lagkraven.

Kommentarer till författningsändringar

I arbetet med det allmänna rådet till 8 kap. 9 § andra stycket PBL har vissa begrepp i bestämmelsen legat i fokus. Syftet med det allmänna rådet är att förtydliga de krav som ställs på friytan, nämligen att den ska vara *tillräckligt stor och lämplig för lek och utevistelse*. I det allmänna rådet tydliggörs även vad uttrycket *på tomten eller i närheten av den* bör innebära i olika situationer. Det allmänna rådet fokuserar således på friytans storlek och kvalitet samt dess placering i förhållande till skolbyggnaden. Förslaget på allmänna råd finns i bilaga 1.

Tillräcklig friyta

Med friyta avses i det allmänna rådet den yta som barnen och eleverna har tillgång till och kan använda på egen hand vid sin utevistelse. En friyta innehåller inte förrådsbyggnader, bil- och cykelparkering och ytor för leveranser samt hus eftersom det är otillgängliga ytor.

Att friytans storlek ligger i fokus motiveras av att det finns omfattande forskning som visar på vikten av att barn och unga har yta som tillåter dem att röra sig obehindrat i olika riktningar (Sandseter, 2011). För att barn ska kunna göra det krävs en viss yta. En tillräckligt stor friyta är en förutsättning för att gården ska kunna rymma många olika kvaliteter och aktiviteter, inklusive vuxenstyrd utevistelse i linje med verksamhetens krav. Det gynnar både jämställdhet, barns motorik och utveckling. En rymlig gård kan innehålla ytor för alla, både för regelstyrda lekar, lekar med många barn involverade och platser där man kan dra sig undan och vara för sig själv. På tillräckligt stora friytor kan det rymmas varierad terräng och grönytor vilket är kvaliteter som på en liten gård sällan får plats eller utsätts för mycket slitage då det är många barn på en liten yta. Forskning har visat att naturlika miljöer är viktiga. Barn som vistas på naturrika förskolor har både bättre motorik och koncentrationsförmåga samt är friskare än barn som går på naturfattiga förskolor (Söderström, 2013).

Friytans lämplighet för lek och utevistelse

Genom det allmänna rådet konkretiseras vissa aspekter som bör beaktas när en friyta placeras och anordnas, så att den är lämplig för lek och utevistelse.

Ändamålsenlig verksamhet

Förutom att friytan bör vara rymlig och varierad, bör den även vara placerad och anordnad på ett sådant sätt att det finns möjlighet att bedriva ändamålsenlig verksamhet utefter ämnad åldersgrupp. En gård vars innehåll beaktar förutsättningarna för att bedriva ändamålsenlig verksamhet tar sin utgångspunkt i den tradition, forskning och de styrmedel som finns för respektive verksamhet; förskola, förskoleklass, grundskola och fritidshem. Hänsyn bör tas till alla de skilda verksamheternas uppdrag och till barnens behov med utgångspunkt från ålder, utveckling och ur ett jämställdhetsperspektiv. Gården kan också i många fall användas av barn under sin fritid, på kvällar och helger, och kan vara en naturlig mötesplats för barn och vuxna i närområdet. En förskolegård och skolgård är en plats för rekreation, lek och pedagogik. Med ändamålsenlig menas således att det ska finnas kapacitet till ovanstående aktiviteter på gården. Om pedagogerna vill förlägga delar av undervisningen på gården bör gården utformas så att det finns möjligheter till det. Flera kunskapsöversikter slår fast positiva kognitiva samband med utomhusbaserad undervisning och studiemotivation respektive förbättrade skolkunskaper (Szczepanski, 2014). Boverket har i denna del samrått med Skolverket.

Tillgänglighet och säkerhet

Craven på tomters tillgänglighet i avsnitt 3:12 i Boverkets byggregler (BFS 2011:6) gäller även för skolgårdar. En person med funktionsnedsättning ska kunna ta sig runt skolbyggnaden och ut på stora delar av gården.

För säkerhetsfrågor gäller avsnitt 8:9 i Boverkets byggregler om skydd mot olyckor på tomter.

Jämställdhet

Det allmänna rådet klargör att en skolgård bör ha utformning som ger plats för både pojkars och flickors lek och lärande. Det innebär att gården bör vara varierad och innehålla många funktioner, eftersom det då finns något som intresserar alla.

Hälsoaspekter

Vid placering och anordnande av en skolgård finns ett antal hälsoaspekter som bör beaktas. I det allmänna rådet preciseras att sol- och skuggförhållanden, luftkvalitet samt ljudkvalitet är sådana aspekter.

Sol- och skuggförhållanden

Det allmänna rådet anger att skol- och förskolegårdar bör kännetecknas av goda sol- och skuggförhållanden. Solljuset behövs för att D-vitamin ska kunna bildas i huden. Samtidigt har den ultravioletta strålningen

skadliga effekter och orsakar flertalet fall av hudcancer. Malignt melanom är idag den vanligaste cancerformen och andelen unga vuxna som drabbas har ökat de senaste decennierna. Eftersom barnens hud är känsligare än vuxnas är det angeläget att minska utsattheten för solljus genom att erbjuda såväl soliga som skuggiga platser. Växtlighet och spännande lekställen i skuggan minskar exponeringen för UV-strålning med nära hälften (Strålsäkerhetsmyndigheten, 2009).

Ljudkvalitet

Ljudkvalitet är en viktig aspekt på skol- och förskolegård. För höga ljud orsakar försämrad förmåga att uppfatta tal vilket kan försvåra inläringen. Med begreppet god ljudkvalitet i det allmänna rådet menas därför att friytan bör placeras och anordnas så att risken för bullerstörningar begränsas.

Luftkvalitet

I det allmänna rådet tydliggörs att en friyta kan anses vara lämplig för lek och utevistelse om luften håller god kvalitet. I förhållande till vuxna är barn på grund av sin kroppsstorlek mer exponerade för kemiska miljöföroreningar. De främsta källorna för luftföroreningar är utsläpp från fordon, vägslitage och energiproduktion. Boverkets uppfattning är därför att gårdens luftkvalitet bör beaktas vid prövningen av om en friyta är lämplig för lek och utevistelse.

Friytans placering i förhållande till skolbyggnaden

I 8 kap. 9 § andra stycket PBL anges att friytan ska placeras på eller i närheten av tomt. Boverket har i denna del valt att ange att placering av friytan på samma tomt som skolbyggnaden bör prioriteras. I de fall detta inte är möjligt finns olika alternativ, där Boverkets rekommendationer varierar beroende på elevernas ålder. Denna uppdelning motiveras av att elevernas mognadsgrad och omvärldsmedvetenhet skiljer sig beroende på ålder. Syftet med samtliga av Boverkets rekommendationer om placering av friytan är att eleverna ska kunna utnyttja friytan obehindrat och kunna förflytta sig mellan skolbyggnaden och friytan på egen hand. Att gården ligger i direkt anslutning till skolbyggnaden och är barnens egna gynnar också barnens fysiska aktivitet. Skolbarn som har en egen skolgård är mer fysiskt aktiva under rasterna än barn som hänvisas till en närliggande park (Nordström, 2014).

Långsiktighet

För att säkerställa att barnen har tillgång till friyta i ett långsiktigt perspektiv tydliggörs i det allmänna rådet att friytan inte bör kunna tas i anspråk för annat ändamål utan att ersättas med jämförbar friyta. Med jämförbar yta avses här inte antalet kvadratmeter, utan en yta med kvaliteter som fungerar väl för barns och ungas lek och den pedagogiska verksamheten.

Skälighetsbedömning om tomten är bebyggd

8 kap. 9 § andra stycket PBL, och därmed det allmänna rådet till denna bestämmelse, gäller enligt 8 kap. 10 och 11 §§ PBL i skälig utsträckning för redan bebyggda tomter, det vill säga exempelvis när en skolverksamhet ska etableras i en befintlig byggnad eller en befintlig skola ska byggas om eller byggas till.

I första hand bör kommunen se till att friytan är ändamålsenlig med avseende på den verksamhet som ska bedrivas.

REMISS

Alternativa lösningar och effekterna om reglering inte kommer till stånd

Alternativa lösningar

Alternativ lösning – Boverket begär föreskriftsrätt

Ett alternativ till detta allmänna råd är Boverket från regeringen begär och får en utökad föreskriftsrätt, så att den även omfattar 8 kap. 9 § andra stycket och 10-11 §§ PBL. Idag har Boverket viss föreskriftsrätt gällande tomter, men inte för de bestämmelser som gäller friyta för lek och utevistelse. Boverket bedömer att en sådan omfattande reglering inte är nödvändig och väljer därför att ta fram allmänna råd.

Effekter om inte regleringen görs

Boverket kommer på regeringens uppdrag att ta fram en vägledning om barns och ungas utemiljö. Denna vägledning kommer att ge ökad kunskap för kommunens planerare, bygglovshandläggare och beslutande organ om hur 8 kap. 9 § andra stycket och 10-11 §§ PBL ska tolkas och tillämpas. Boverket bedömer dock att det utan allmänna råd finns risk att bedömningen av vad som är tillräckligt stor friyta som är lämplig för lek och utevistelse enligt 8 kap. 9 § andra stycket PBL fortsätter att variera stort mellan olika kommuner och inom kommuner och att behovet av friyta fortsatt väger lätt i avvägningen gentemot andra intressen. Detta leder redan idag till att vissa barn helt saknar tillgång till friyta, vilket får konsekvenser för deras hälsa, lärande och välbefinnande.

Erfarenheter från Norge

Problembilden med konkurrens om marken och svårigheter att hitta ytor för skol- och förskolegårdar är inte unik för Sverige. En nyligen avslutad norsk studie visar att förskolegårdarna i Oslo blir allt mindre.

Utgångspunkten för studien var att de rättsliga kraven på lektyta för förskolor har varierat över tid i Norge och sedan 2006 har lagkravet försvunnit helt.

I studien undersöktes om den regelmässiga skillnaden påverkade den faktiska ytan för förskolebarnen. Resultatet visar att när lagkravet var 50 kvm per barn hade förskolorna i Oslos innerstad en genomsnittlig yta på 32 kvm per barn, medan förskolorna i ytterområdena hade en yta på i genomsnitt 50,3 kvm per barn. När lagkravet sedan togs bort 2006 var den genomsnittliga ytan per barn i innerstaden 27,5 kvm och i ytterområdena 40,5 kvm.

En av slutsatserna i studien var att särskilda lagkrav är nödvändiga för att tillförsäkra barn i förskola lektyta utomhus. Studien visar att lektyta för barn inte prioriterades i planeringen när det inte fanns stöd för det i lag. Barns tillgång till lektyta tycktes alltså förlora i konkurrensen om marken i stadsmiljö (Nilsen, 2012).

REMISS

Uppgifter om vilka som berörs av regleringen

De allmänna råden riktar sig främst till förvaltning och beslutande nämnd som ansvarar för tillämpning av PBL i landets 290 kommuner. Då landets 21 länsstyrelser granskar kommunernas planläggning enligt PBL och prövar överklagade bygglov, berörs även dessa.

För att kunna uppfylla de allmänna råden förutsätts en god planering där friyta och behov av samhällsservice såsom skola och förskola tas omhand tidigt i detaljplaneprocessen.

Då råden gäller utemiljöer som är kopplade till förskole-, fritids- och skolverksamhet, berörs därför även huvudmän för dessa verksamheter, kommunala såväl som privata. Det allmänna rådet innebär att det kommer att framgå tydligt vad som krävs enligt PBL för att kommunen ska bevilja bygglov för en skola eller förskola. För den som bedriver eller vill bedriva skol- eller förskoleverksamhet leder det allmänna rådet alltså till en ökad förutsebarhet.

Planläggare och bygglovsgivare

De allmänna råden berör de som ska tillämpa 8 kap. 9 § andra stycket och 10-11 §§ PBL, det vill säga kommunernas bygglovshandläggare och beslutande organ. Dessa kommer få en tydligare reglering och ett stöd i vilka aspekter som ska beaktas i ett ärende om bygglov där frågan om förskole- och/eller skolgård är aktuell. Även kommunernas planläggare kommer att beröras, eftersom de allmänna råden tydliggör aspekter som behöver beaktas redan i planläggningen, för att kraven i 8 kap. 9 § andra stycket PBL ska kunna uppfyllas i enlighet med det allmänna rådet.

Förskolornas huvudmän

De kommunala och de fristående huvudmännen för förskolor är två väldigt olika aktörer. Bland de fristående förskolorna driver de flesta, 93 procent, av verksamhetsutövarna endast en förskola. Det kan jämföras med de kommunala förskolorna, där de flesta kommuner driver mer än

fem förskolor (Skolverket, Privata aktörer inom förskola och skola, 2014, s. 18). Barngrupperna är något mindre i fristående förskolor jämfört med kommunala förskolor (16,1 respektive 17,0 barn per grupp) (Skolverket, PM: Barn och personal i förskolan hösten 2013, s. 4). Samtidigt är personaltätheten i de fristående förskolorna lägre, med 12,8 barn per lärare, jämfört med de kommunala 9,6 barn per lärare (Skolverket, PM: Barn och personal i förskolan hösten 2013, s. 7). Sammantaget ger detta en bild av att de fristående förskolornas huvudmän är små företag, varför konsekvenserna för dessa särskilt har beaktats.

Grundskolornas huvudmän

Vad gäller grundskolor finns det dubbelt så många fristående huvudmän som kommunala huvudmän. De flesta av de privata huvudmännen (92 procent) driver endast en grundskola, medan de kommunala huvudmännen har i snitt 14 grundskolor var. De fristående grundskolorna är oftast mindre, med i genomsnitt 159 elever per skola, jämfört med de kommunala grundskolorna som har 194 elever per skola (Skolverket, Privata aktörer inom förskola och skola, 2014, s. 26f). Ett fåtal stora privata aktörer har en stor andel av de elever som går i fristående grundskolor; tio företag har drygt en tredjedel av eleverna (Skolverket, Privata aktörer inom förskola och skola, 2014, s. 28). Bland verksamhetsutövarna som driver fristående grundskolor är bilden alltså mer splittrad, med å ena sidan en stor andel små företag, samtidigt som det å andra sidan finns ett fåtal företag som är stora och i det närmaste dominerar marknaden.

Gymnasieskolornas huvudmän

Bland gymnasieskolorna är ungefär var tredje skola en fristående gymnasieskola. Trots att det finns nästan lika många enskilda huvudmän som kommunala huvudmän, är antalet fristående gymnasieskolor färre. De fristående gymnasieskolorna är också mindre, sett till antalet elever per skola (Skolverket, Privata aktörer inom förskola och skola, 2014, s. 42f). Även bland gymnasieskolorna har de flesta privata aktörerna endast en skola (80 procent). En betydande andel av eleverna i fristående gymnasieskolor går dock på skolor som drivs av huvudmän med minst fem gymnasieskolor vardera (Skolverket, Privata aktörer inom förskola och skola, 2014, s. 44).

Kostnadsmässiga konsekvenser av de allmänna råden

I följande avsnitt anges de kostnadsmässiga konsekvenser Boverket bedömer kan följa av de allmänna råden. Vid en sammantagen bedömning av konsekvenserna anser Boverket att en förbättrad utemiljö för barn och unga kan, sett i ett samhällsligt perspektiv, generera positiva effekter som en bättre hälsa och bättre skolresultat. Boverkets uppfattning är att de positiva konsekvenserna av de allmänna råden, sett i ett större sammanhang och på lång sikt, vida överväger eventuella kostnadsökningar och att regleringen därför är motiverad.

Samhällsekonomiska konsekvenser

Barns hälsa och välmående

Hur barn och unga mår när de är i skolan påverkar såväl skolresultat som livsstil. På kort tid har det skett en ökning av övervikt och fetma och en ökande psykisk ohälsa hos barn och unga. En viktig orsak till detta är mindre rörelse i vardagen och ökade stillasittande aktiviteter. Brist på fysisk aktivitet är ett globalt problem och Världshälsoorganisationen (WHO) beräknar att fysisk inaktivitet är den fjärde största riskfaktorn till att dö i förtid (WHO, 2009). Fysisk inaktivitet kostar samhället stora pengar. Enbart i sjukvårdskostnader handlar det i Sverige om 6 miljarder kronor om året (Faskunger, Den byggda miljöns påverkan på fysisk aktivitet R 2007:3, 2007). Förebyggande arbete är att se till att det finns tid och rum för fysisk aktivitet i skolan och förskolan. Viktiga aspekter för att öka fysisk aktivitet hos barn och unga handlar dels om barns egen transport till skolan per cykel eller till fots, dels om den fysiska aktivitet som barn får genom lek på raster och idrott i skolan (Faskunger, 2007).

Leken och utevistelsen på förskole- och skolgården gynnar förutom barns fysiska aktivitet den sociala och mentala hälsan. Väl utformade gårdar kan förbättra motoriken, inlärning, social kompetens och ge ökad koncentration. Det kan i sin tur minska sjukfrånvaron och motverkar

stress (Söderström, 2013). Hälsorisker kopplade till farlig solstrålning, luftföroreningar och buller minskar om de allmänna råden följs.

Forskare vid Malmö högskola har följt flera grundskoleklasser i Bunkeflo i Malmö sedan 1999. Vissa klasser hade under alla skolår gymnastik och idrott på schemat varje dag, till skillnad från vanliga skolklasser som har två timmar i veckan. Studien visar att barnen som varit fysiskt aktiva varje dag klarade grundskolan mycket bättre – både genom att fler gick ut med godkända betyg (96 procent jämfört med 83 procent i vanlig klass) och att fler hade mycket högre betyg framför allt i de teoretiska ämnena. Fysisk aktivitet i skolan utvecklar alltså inte bara motoriken utan skärper även inlärningsförmågan. Skolgården och skolans närområden är viktiga arenor för den dagliga fysiska aktiviteten (Jando, 2012). Liknande studier gjorda i Göteborg har kommit fram till samma resultat (Käll, 2014).

De allmänna råden innebär i huvudsak positiva konsekvenser för barn, eftersom de underlättar för verksamhetsutövarna att anordna förskolegårdar och skolgårdar med en hög kvalitet utifrån dagens kunskap om vad som är en bra och utvecklande miljö för barn. De allmänna råden underlättar att gården används som en pedagogisk resurs genom att det finns yta och en varierad utemiljö att bedriva undervisning i.

Barns tillgång till barnomsorg

En negativ konsekvens för barn kan uppstå i redan bebyggda områden, där de allmänna råden kan försvåra för etablering av förskole- och skolverksamhet på grund av svårigheter att anordna en god utemiljö. Detta kan leda till att barn hänvisas till en förskola eller skola med en god utemiljö, men som innebär långa resor varje dag för barnen. Detta kan vara ett sämre alternativ då närheten till det egna bostadsområdet inte sällan kan väga upp vissa brister i en förskole eller skolmiljö. Här får kommunen göra en samlad bedömning och se över olika lokaliseringalternativ.

Kostnadsmässiga konsekvenser för kommunen i egenskap av bygglovsgivande myndighet

De kostnadsmässiga konsekvenser som kan uppkomma för kommunen i egenskap av bygglovsgivande myndighet är att tidsåtgången kan öka, eftersom de aspekter som anges i de allmänna råden bör beaktas. Tidsåtgången och därmed den administrativa bördan är dock något som endast bedöms öka den första tiden, när handläggarna och beslutsfattarna är ovana vid att pröva ärendena i enlighet med de allmänna råden. Eftersom de allmänna råden kombineras med en vägledning, kommer denna utgöra ett bra underlag för att förenkla för handläggarna att förstå vad de allmänna råden innebär. När handläggarna sedan har blivit vana vid att pröva bygglovsansökningar i enlighet med de allmänna råden kommer förfarandet snarare bli effektivare, eftersom det blir tydligare vilka aspekter som är viktiga att beakta.

Kostnadsmässiga konsekvenser för verksamhetsutövare

För skolornas och förskolornas huvudmän är de kostnadsmässiga konsekvenserna helt beroende av var verksamheten planeras eller bedrivs. I detta avsnitt beskrivs inledningsvis kostnader för verksamhetsutövare i stort och sedan särskilda kostnader för kommunen i egenskap av verksamhetsutövare och särskilda kostnader för privata aktörer som huvudmän för förskola och skola.

Kostnader för att anlägga och förvalta gården

Kostnaderna för verksamhetsutövarna kan öka vid uppstart av en ny skolenhet, både om det byggs nytt eller om en befintlig byggnad används, i och med att verksamheten bör ha en god utemiljö. Det innebär för det första att valet av plats för verksamheten kan bli svårare, särskilt i storstadsområdena där tillgången på friyta är mycket begränsad. För det andra innebär det att den valda friytan i många fall troligtvis behöver anpassas, för att ha de kvaliteter som rekommenderas. Vad kostnaden för att anpassa en yta till att bli en lämplig skol- eller förskolegård är svårt att säga generellt, eftersom det är helt beroende på markens förutsättningar. Den dyraste åtgärden är normalt sett att riva upp och transportera bort asfalt, för att kunna anlägga grönyta eller liknande. Utifrån de erfarenheter som dragits från projektet Gröna Skolgårdar i Malmö, är det endast i ett fåtal fall som kostnaden för att förgröna en skolgård överstiger en miljon kronor. Den genomsnittliga kostnaden för samtliga skolgårdar som deltog i projektet under de tre år som det genomfördes var drygt 600 000 kronor (Malmö Stad, 2013).

Kostnaden för att anlägga eller förbättra en god utemiljö är dock en engångskostnad; när skolgården väl är placerad och utformad i enlighet med de allmänna råden behöver den inte ändras. I och med att de allmänna råden anger att skol- eller förskolegården bör vara så rymlig att risken för omfattande slitage undviks bör drifts- och underhållskostnaderna över tid inte bli så höga. Det är vidare möjligt att vid anordnandet av skolgården välja material som inte kräver så mycket underhåll.

Boverkets bedömning är att denna fördyring för verksamhetsutövarna motiveras av de positiva effekter en god utemiljö för barn och unga har för samhället i stort.

Särskilda kostnader för kommunen som verksamhetsutövare

Det bidrag som kommunerna ska betala till de enskilda huvudmännen för fristående skolor och förskolor (den så kallade skolpengen) grundas kommunens budget för den egna förskole- och skolverksamheten och ska bestämmas efter samma grunder som kommunen tillämpar för sin egen verksamhet. Vad gäller lokalkostnader, som kostnader för utemiljön får hänföras till, ska ersättningen motsvara kommunens genomsnittliga lokalkostnad. Detta innebär att om kommunen budgeterar för att den genomsnittliga lokalkostnaden blir något högre på grund av att kommunen planerar att iordningställa eller förbättra en eller flera skol- eller förskolegårdar, har de enskilda huvudmännen i kommunen rätt till motsvarande ökning av skolpengen. Därmed kan kommunerna behöva planera när skol- och förskolegårdar ska anläggas eller förbättras och

eventuellt förlägga åtgärderna över flera år, med följderna att åtgärdstakten för att skapa goda utemiljöer för barn och unga inte blir så hög.

Beskrivning av de kostnadsmissiga effekter som de allmänna råden kan få för företag

De allmänna råden riktar sig i första hand till kommunerna och deras planläggning och bygglovshandläggning. Som angetts ovan kommer dock även huvudmännen för förskolor och skolor att beröras, vilket kan vara såväl kommuner som privata aktörer.

Statistik från Skolverket visar att antalet nystartade grundskoleenheter de senaste tre åren varit runt 100 stycken, varav ett 20-tal har enskild huvudman. Den största delen av dessa huvudmän är, sett till antalet skolenheter de driver, små företag, särskilt vad gäller förskolor och grundskolor.

Som framgår ovan kan det allmänna rådet till 8 kap. 9 § andra stycket PBL leda till något ökade kostnader för verksamhetsutövaren när skolenheten startas, eftersom ett antal aspekter ska beaktas vid utformningen av skol- eller förskolegården. Detta gäller både de skolor som byggs nya och de skolor som ska inhysas i befintliga byggnader. I och med att skol- eller förskolegården bör vara så rymlig att den tål belastningen av barngrupperna, bör emellertid kostnaderna för underhåll inte bli alltför omfattande.

Vad gäller tidsåtgång och administrativa kostnader för företagen bedömer Boverket att de kan öka något. Redan idag krävs ett relativt omfattande underlag för en bygglovsansökan. Till följd av det allmänna rådet till 8 kap. 9 § andra stycket PBL kan detta underlag behöva bli mer detaljerat vad gäller utemiljön. Detta är dock en engångskostnad. Boverkets uppfattning är dels att den ökade tidsåtgången och administrativa kostnaden inte är betungande, dels att ökningen är motiverad med hänsyn till barns och ungas hälsa och välbefinnande.

De allmänna råden kommer inte leda till att företagen behöver vidta några förändringar av verksamheten, även om de kan medföra konsekvenser för verksamheten, se mer om detta nedan. Boverkets förhoppning är att de allmänna råden och vägledningen ska öka medvetenheten och kunskapen om vikten av friytor och att skolornas och förskolornas huvudmän ska se utemiljön som en möjlighet att utveckla i den pedagogiska verksamheten.

Boverkets bedömning är vidare att de kostnadsmissiga konsekvenserna av de allmänna råden står i relation till storleken på den aktuella skolenheten. Följaktligen kommer kostnaderna för de mindre huvudmännen, som ofta har mindre och få skolenheter, inte vara betydande. Kostnadsökningar till följd av de allmänna råden drabbar således inte mindre företag oskäligt hårt eller på ett sätt som kan påverka konkurrensen mellan företag negativt.

Markrelaterade konsekvenser

De allmänna råden rekommenderar att det i första hand bör finnas friyta på tomten där verksamheten ska bedrivas. Detta förutsätter att det finns mark. I många städer finns det idag ont om mark som kan användas till friyta. Det kan bli svårt för den som vill bedriva skol- eller

förskoleverksamhet att hitta en plats där det finns tillgång till en friyta som kan användas som skol- eller förskolegård. När det finns tillgänglig mark har den i många delar av landet ett väldigt högt pris. Tillgång på mark och kostnaden för mark är dock något som skiljer sig från olika delar av landet och generellt är tillgången sämre och priset högre i storstadsområdena. En konsekvens av de allmänna råden är således att det kan bli svårt att starta en skol- eller förskoleverksamhet i vissa delar av landet, eftersom det finns ont om mark till friyta och den mark som finns ofta är väldigt dyr. I de fall där tomten redan är bebyggd eller markpriset är högt på grund av centralt läge eller till följd av höga kostnader för marksanering, kan det vara svårt för kommunen eller verksamhetsutövare att finna de ekonomiska resurserna för att tillgodose behovet av tillräcklig friyta vid skola och förskola på marken. Då kan friyta behöva tillskapas på exempelvis bostadsgårdar, i grönområden eller på tak. Uppfyllandet av det allmänna rådet får vägas mot nyttan av att det faktiskt finns en skola eller förskola i området.

Boverket har uppfattningen att svårigheten att hitta en lämplig friyta kommer minska på längre sikt, i och med att kommunerna redan i planläggningen bör ge skolor, förskolor och fritidshem en lämplig lokalisering, även med hänsyn till skol- och förskolegården.

En ekonomisk konsekvens av det allmänna rådet är att all mark inte kan exploateras och bebyggas, utan att viss mark redan i planläggningen bör avsättas som friyta, för att på sikt kunna säkerställa behovet av mark till skol- och förskolegårdar. Sett i kortsiktiga, ekonomiska termer är det en negativ konsekvens, då byggbar mark ger större inkomster än friytor. Det allmänna rådet kan alltså innebära ett inkomstbortfall för markägaren.

Ändring av PBL från 1 januari 2015

Från och med 1 januari 2015 upphör exploatörsbestämmelserna i 6 kap. 3-10 §§ PBL att gälla. Därmed kommer en markägare inte längre att vara skyldig att utan ersättning avstå mark till kommunen för allmänna byggnader och allmänna platser. Istället ska expropriationslagens bestämmelser användas för att beräkna ersättningen till markägaren. Det anges även i propositionen att kommunen inte ska ha möjlighet att kompensera för denna kostnad genom tillämpning av gatukostnadsbestämmelserna eller genom att överföra kostnaden till en byggherre genom exploateringsavtal.

Om kommunen inte har tillgång till mark innebär detta en fördyring för kommunen att förvärva mark, som inte enbart gäller för skol- och förskolegårdar.

Andra konsekvenser av de allmänna råden

Konsekvenser för verksamheten

En viktig aspekt att beakta är att skolans huvudman, och i förlängningen pedagogerna, under skoltid har ett vårdnadsansvar över barnen och eleverna i verksamheten. I detta ansvar ligger att personalen ska ha tillsyn och uppsikt över barnen och skyndsamt rapportera till föräldrarna om ett barn är frånvarande. Det är därför viktigt att utemiljön placeras och anordnas så att personalen känner trygghet i att låta barnen röra sig fritt på skol- och förskolegården. En alltför stor eller vegetationstät skolgård kan ge personalen en känsla av otrygghet. Det är därför viktigt att personalen får vara delaktiga i arbetet med att utforma gården. Personalen ska inte behöva känna en svårighet eller otrygghet i att uppfylla det ansvar som åvilar dem i deras yrkesroll. Det ger en dålig arbetsmiljö ur psykosocial synpunkt. Det är därför viktigt att även utemiljön bedöms ur ett arbetsmiljöperspektiv, eftersom en del av personalens arbetsuppgifter även gäller uppsikt över barnen i utemiljön.

För att en skolverksamhet ska bli resurseffektiv och ekonomiskt lönsam krävs ofta att skolenheterna är stora. Ju större skolenheterna är, desto större ytor krävs, både för skolbyggnader och för friytor. I den täta staden kan det vara svårt att hitta och skapa de ytorna. Ett tydligare krav på friyta kan alltså försvåra för stora skolenheter. Boverkets avsikt med de allmänna råden är inte att försvåra driften av skolor, utan att den befintliga eller blivande utemiljön förbättras med avseende på kvalitet. När sådana avvägningsfrågor uppkommer rekommenderar Boverket att friytan bör vara så stor att den är tillräcklig och fungerar för de barn som ska vistas på den samtidigt. Det som eventuellt brister i storlek är även möjligt att kompensera genom att ytan har hög kvalitet och en god utformning.

De allmänna råden bidrar till att barn kan få tillgång till en egen gård utan att passera hinder. Vissa barn idag har inte möjlighet att själva ta sig från verksamheten till en lektyta och är beroende av att pedagoger leder dem dit. En konsekvens av de allmänna råden är att barnens lek gynnas

och deras fysiska aktivitet ökar när friytan är placerad på samma tomt som verksamheten eller i direkt anslutning till den.

Avvägning mellan olika allmänna intressen

När kommunen detaljplanlägger den byggda miljön ska kommunen enligt 2 kap. 1 § PBL ta hänsyn till både allmänna och enskilda intressen. Möjlighet till att anordna rimlig samhällsservice såsom skola och förskola samt lämpliga platser för lek, motion och annan utevistelse är allmänna intressen som kommunen ska ta hänsyn till i planläggningen av sammanhållen bebyggelse enligt 2 kap. 7 § 4-5. Ett syfte med de allmänna råden är att belysa och visa på att tillgången till friyta är ett viktigt allmänt intresse att beakta. Om en konflikt mellan olika allmänna eller enskilda intressen uppstår, får kommunen göra en avvägning mellan intressena.

Friyta och skyldighet att tillhandahålla barnomsorg

Ett allmänt intresse som kan komma i konflikt med intresset att avvara friyta till skol- och förskolegårdar är möjligheten att ordna en rimlig samhällsservice, där skol- och förskoleplatser ingår. Kommunerna har dessutom en skyldighet att erbjuda alla barn en plats inom barnomsorgen enligt skollagen. De allmänna råden kan innebära att det blir svårare att hitta lokaler som kan användas till förskola, eftersom det i många städer finns brist på lämpliga utemiljöer. Boverkets uppfattning är att vid en direkt konflikt mellan skyldigheten att erbjuda plats inom barnomsorgen och behovet av friyta, bör visserligen en god utemiljö eftersträvas, men att de allmänna råden om friytan ska tillämpas i den utsträckning som är skälig. Avsikten med de allmänna råden är inte att hindra kommunerna från att uppfylla skyldigheten att erbjuda barnomsorg, men att kommunen i den utsträckning det är möjligt ska se till att förskolorna har en god utemiljö.

Ett liknande resonemang gäller för övriga allmänna intressen som kan komma i konflikt med behovet av friyta, såsom behovet av en fungerande infrastruktur och kollektivtrafik. Syftet med det allmänna rådet är att lyfta barnperspektivet i såväl planeringen som bygglovsgivningen. Friyta för lek och utevistelse är inte det enda allmänna intresse som kommunerna ska ta hänsyn till, men det är ett viktigt intresse som bör bedömas i samma sammanhang och på liknande premisser som övriga allmänna intressen.

Förtätning och friyta

En konsekvens av att mark i städer avsätts för friyta ställer andra krav på förtätningen av staden. En tät stad som också är en god livsmiljö för barn och unga ställer höga krav på fungerande friytor och mellanrum av hög kvalitet, där det krävs kunskap om friytornas roll och funktion i planeringen. Behovet av och tillgången till friyta skulle kunna ses som ett mått på hur tät en stad kan bli för att fungera och vara en god bebyggd miljö för de människor som bor i staden.

Konsekvenser för miljön

På en strukturell nivå kan ett förtydligat krav på friyta för förskolor och skolor få konsekvensen att mer mark behöver tas i anspråk för bebyggelse. Beroende på vilken mark som används kan det vara både positivt och negativt. Om tidigare exploaterade områden som industriområden och dylikt tas i anspråk har detta en mindre negativ påverkan än om grönområden eller åkermark tas i anspråk.

På ett lokalt plan kan de allmänna råden leda till ökad grönska på gården vilket leder kan bidra till ökad biologisk mångfald, infiltration och fördröjning av dagvatten, luftförbättring och upptagning av koldioxid.

Konsekvenser för personer med nedsatt funktionsförmåga

Då det allmänna rådet omfattar även tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning och eftersom avsnitt 3:12 i Boverkets byggregler gäller även för förskole- och skolgårdar medför det allmänna rådet positiva konsekvenser för personer med funktionsnedsättning.

Konsekvenser ur ett jämställdhetsperspektiv

En tillräckligt stor friyta som rymmer många kvaliteter och har stor variation gynnar i stor utsträckning både pojkars och flickors lek. Det allmänna rådet bidrar därför till skapa bättre förutsättningar för barn och unga ur ett jämställdhetsperspektiv.

En jämförelse av konsekvenserna för de övervägda regleringsalternativen

Jämfört med alternativet att Boverket skulle få föreskriftsrätt är allmänna råd inte lika ingripande och inte heller bindande. Boverkets bedömning är att bindande föreskrifter skulle medföra större kostnader för samtliga aktörer, framförallt för skolornas och förskolornas huvudmän. Detta på grund av föreskrifternas bindande karaktär. Boverket bedömer att en sådan kostnadsökning inte är motiverad.

Jämfört med det så kallade nollalternativet – att Boverket endast tar fram en vägledning – kommer de allmänna råden troligtvis att medföra en något ökad kostnad för de som berörs av dem. Detta beror på att allmänna råd har en starkare styrande effekt än en vägledning. Den något starkare styrningen har emellertid som konsekvens att det skapas en större tydlighet om vad som är en lämplig tolkning av lagens bestämmelser och därmed bättre förutsebarhet och följaktligen en mindre godtycklig och mer enhetlig prövning. Boverkets bedömning är därför att kostnadsökningen motiveras av såväl samhällsekonomiska vinster som ökad rättsäkerhet och ökad måluppfyllelse, både vad gäller folkhälsomål, lärandemål och miljömål. Boverket vill betona att de allmänna råden har tagits fram med beaktande av och i syfte att vara samstämmiga med Skolverkets allmänna råd om förskolan (SKOLFS 2013:179), Skolverkets allmänna råd om fritidshem (SKOLFS 2014:39) och de delar i Arbetsmiljöverkets allmänna råd om tillämpningen av AFS 2009:02 om arbetsplatsens utformning som rör skolgårdar.

Bedömning av om regleringen överensstämmer med eller går utöver de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen

Boverket bedömer att de allmänna råden överensstämmer med de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen.

Bedömning av om särskilda hänsyn behöver tas när det gäller tidpunkten för ikraftträdande och om det finns behov av speciella informationsinsatser

De allmänna råden kommer att träda ikraft samtidigt som vägledningen för barns och ungas utemiljö är klar. I samband med detta kommer Boverket att tillsammans med Movium genomföra informationsinsatser. Någon särskild informationsinsats gällande endast de allmänna råden bedöms därför inte vara nödvändig.

REMISS

Referenser

- Boverket. (2012). *Planera för rörelse*.
- Brunge, E. E. (den 22 Juni 2014). Liten plats för barn i tät stad. *Svenska Dagbladet*, s. 6.
- Faskunger, J. (2007). *Den byggda miljön påverkan på fysisk aktivitet R 2007:3*. Östersund: Statens Folkhälsoinstitut.
- Faskunger, J. (2009). *Barns miljöer för fysisk aktivitet R 2008:33*. Östersund: Statens Folkhälsoinstitut.
- Jando, M. (den 18 04 2012). *www.vetenskapshalsa.se*. Hämtat från Idrott varje dag i skolan ger bättre betyg: <http://www.vetenskapshalsa.se/mer-idrottsundervisning-i-skolan-ger-bättre-betyg/> den 31 10 2012
- Malmö Stad. (2011). *Utemiljö vid förskolor i Malmö - ett verktyg för planering, utformning och bygglovgranskning*. Malmö: Malmö Stad.
- Malmö Stad. (2013). *Gröna skolgårdar slutrapport 2010-2013*. Malmö: Malmö Stad.
- Malmö stad. (2013). *Malmös väg mot en hållbar framtid. Hälsa, välfärd och rättvisa*. Malmö: Malmö stad.
- Nilsen, A. H. (2012). Impact of space requirements on outdoor play areas in public kindergartens. *Nordisk Arkitekturforskning 2:2012*, 8-22.
- Nordström, M. (2014). Med eller utan skolgård - gör det någon skillnad? i S. de Laval, *Skolans och förskolans utemiljöer - kunskap och inspiration til stöd vid planering av barns utemiljö* (ss. 39-44). Stockholm: Skolhusgruppen.
- Sandseter, E. B. (2011). Children's Risky Play from an Evolutionary Perspective: The Anti-Phobic Effects of Thrilling Experiences. *Evolutionary Psychology*, 257-284.
- Skolverket. (2012). *Enskilda huvudmän och skolmarknadens ägarstrukturer*.
- Skolverket. (2013). Skolverkets allmänna råd med kommentarer om förskolan.
- Skolverket. (2014). *PM: Barn och personal i förskolan hösten 2013*. Stockholm: Skolverket.

- Skolverket. (2014). *Privata aktörer inom förskola och skola*. Stockholm: Skolverket.
- Skolverket. (u.d.). *Enskilda huvudmän och skolmarknadens ägarstrukturer*.
- Strålsäkerhetsmyndigheten. (2009). *Solskyddsfaktorer - Sju tips för säkrare lekplatser och friskare barn*. Stockholm: Strålsäkerhetsmyndigheten.
- Szczepanski, A. (2014). Utomhusbaserat lärande och undervisning. i S. de Laval, *Skolans och förskolans utemiljöer. Kunskap och inspiration till stöd vid planering av barns utemiljö* (ss. 25-32). Stockholm: Skolhusgruppen.
- Söderström, M. B. (2013). The quality of outdoor influences childrens' health - a cross-sectional study of pre-schools. *Acta Paediatrica* 102, ss. 83-91.
- WHO. (2009). *Global Health Risks - mortality and burden of disease attributable to selective major risks*. World Health Organization of United Nations.

REMISS

Bilaga 1 Boverkets förslag till allmänt råd

Boverkets allmänna råd (2015:XXX) om friyta för fritidshem, förskolor, skolor eller liknande verksamhet; beslutade den X januari 2015.

Boverket beslutar följande allmänna råd om friyta för fritidshem, förskolor, skolor eller liknande verksamhet.

Inledning

Allmänt råd

Detta är allmänna råd till 8 kap. 9 § andra stycket, 10 § och 11 § plan- och bygglagen (2010:900), PBL.

De allmänna råden innehåller generella rekommendationer om tillämpningen av föreskrifterna i ovannämnda författning och anger hur någon lämpligen kan eller bör handla för att uppfylla föreskrifterna.

De allmänna råden kan även innehålla vissa förklarande eller redaktionella upplysningar.

De allmänna råden föregås av texten Allmänt råd och är tryckta med mindre och indragen text.

Till plan- och bygglagen (2010:900)

Placering och anordnande av friyta på obebyggd tomt

8 kap. 9 § andra stycket

Allmänt råd

Vid placering och anordnande av friytor för lek och utevistelse bör särskilt beaktas friytans storlek, kvalitet, tillgänglighet, säkerhet och förutsättningarna att bedriva ändamålsenlig verksamhet. Friytan bör vara så rymlig att det utan svårighet eller risk för omfattande slitage går att ordna varierande terräng- och vegetationsförhållanden. Friytan bör kännetecknas av goda sol-

och skuggförhållanden, god luftkvalitet samt god ljudkvalitet. Friytan bör anordnas så att både flickors och pojkers lek och utevistelse gynnas.

Friyta bör i första hand ordnas på den tomt där verksamheten ska bedrivas.

För förskolor bör friytan ligga i direkt anslutning till byggnadsverket som innehåller lokaler för förskola. För grundskolor och fritidshem bör friytan ligga i direkt eller i nära anslutning till byggnadsverket som innehåller lokaler för grundskola och fritidshem så att eleverna självständigt kan ta sig mellan byggnadsverket och friytan. För gymnasieskolor bör friyta placeras och ordnas på det sätt som är skäligt med hänsyn till elevernas och verksamhetens behov.

Friytan bör inte senare kunna tas i anspråk för annat ändamål utan att ersättas med jämförbar friyta.

Placering och anordnande av friyta på bebyggd tomt

8 kap. 10 och 11 §§

Allmänt råd

Vid placering och anordnande av friyta på en bebyggd tomt bör det allmänna rådet till 8 kap. 9 § andra stycket tillämpas i skälig utsträckning. Vid skälighetsbedömningen bör särskilt beaktas friytans förutsättningar att bedriva ändamålsenlig verksamhet.

Dessa allmänna råd gäller från och med den xx månad 2015.

På Boverkets vägnar

FÖRNAMN EFTERNAMN

Förnamn Efternamn